

European Digital Media Observatory

ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΧΑΜΑΣ-ΙΣΡΑΗΛ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ

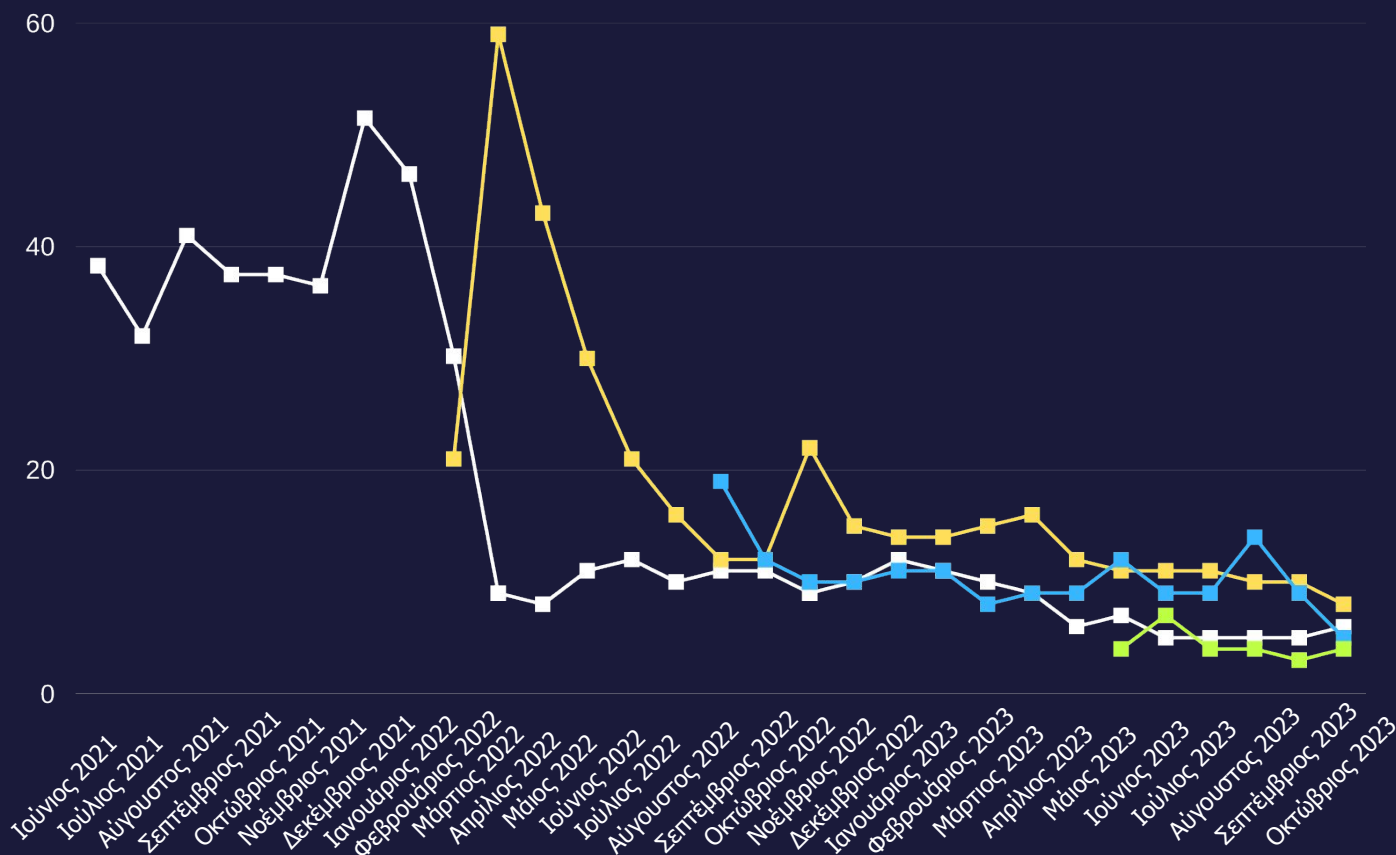
Μηνιαία αναφορά #29 - δίκτυο ελέγχου γεγονότων του EDMO

Δημοσιεύθηκε στις 17 Νοεμβρίου 2023

Η ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ ΕΦΤΑΣΕ ΣΤΑ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΠΟΥ ΕΝΤΟΠΙΣΤΗΚΑΝ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟ ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ 18 ΜΗΝΕΣ.

Οι 35 οργανισμοί-μέλη* του δικτύου ελέγχου γεγονότων του EDMO που συνεισέφεραν υλικό για την εν λόγω αναφορά, δημοσίευσαν συνολικά 1,576 άρθρα για τον Οκτώβριο του 2023.

Από αυτά τα άρθρα, 121(8%) εστίαζαν σε θέματα παραπληροφόρησης που αφορούσαν την Ουκρανία, 102(6%) σε θέματα παραπληροφόρησης που αφορούσαν την πανδημία της COVID-19, 83(5%) σε θέματα παραπληροφόρησης που αφορούσαν την κλιματική αλλαγή και 59(4%) σε παραπληροφόρηση σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

% ποσοστό των συνολικών θεμάτων που σχετίζονται με την παραπληροφόρηση για την COVID-19

% ποσοστό των συνολικών θεμάτων που σχετίζονται με την παραπληροφόρηση για την Ουκρανία

% ποσοστό των συνολικών θεμάτων που σχετίζονται με την παραπληροφόρηση για την κλιματική αλλαγή

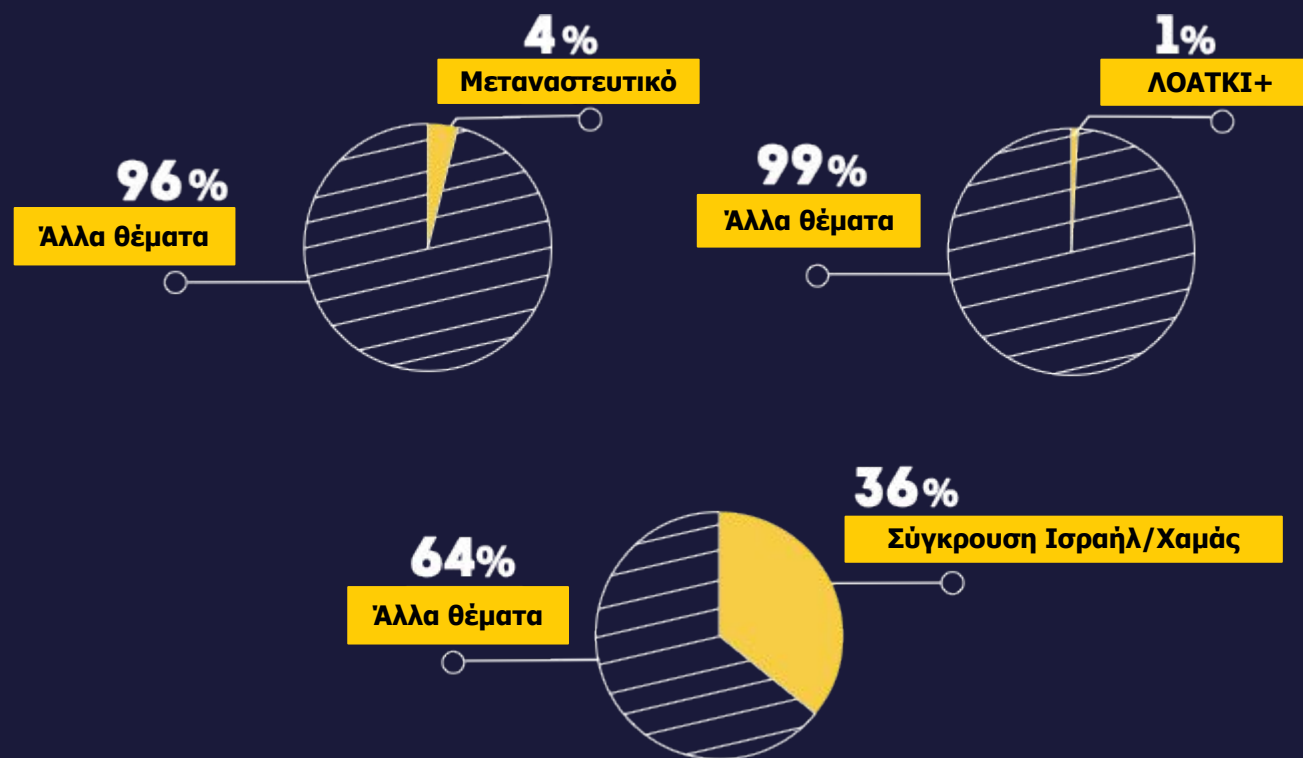
% ποσοστό των συνολικών θεμάτων που σχετίζονται με την παραπληροφόρηση για την Ευρωπαϊκή Ένωση

* Οι οργανισμοί ελέγχου γεγονότων που συνεισέφεραν υλικό γι' αυτή την αναφορά:

15min, AFP, Correctiv, Delfi, Demagog.cz, Demagog.pl, Demagog.sk, DPA, DW, Eesti Päevaleht, EFE Verifica, Ellinika Hoaxes, Eurocomunicare, Factcheck Vlaanderen, FactReview, Faktabaari, Faktisk, Funky, Greece Fact Checking, Källkritikbyrå, Knack, Lakmusz, Maldita, Newtral, Nieuwscheckers, PagellaPolitica/Facta, Polígrafo, Pravda, Publico, Re:Baltica, The Journal Fact-Check, Times of Malta, TjekDet, VerificaRTVE, Verificat

Από αυτό το μήνα, το EDMO θα ξεκινήσει να παρακολουθεί τα ποσοστά παραπληροφόρησης για 3 νέα θέματα: Παραπληροφόρηση που σχετίζεται με την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα (18 άρθρα από τα 1,576 - 1%), παραπληροφόρηση σχετικά με μετανάστες (61 άρθρα από τα 1,576 - 4%), και παραπληροφόρηση σχετικά με τον πόλεμο μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς (573 άρθρα από τα 1,576 - 36%).

Η παραπληροφόρηση σχετικά με την σύγκρουση στο Ισραήλ και την Παλαιστίνη ήταν το μεγαλύτερο φαινόμενο παραπληροφόρησης κατά τον Οκτώβριο. Αντίστοιχα μεγάλο ποσοστό κάλυψης ενός μόνο θέματος στην περίοδο ενός μήνα είχε εμφανιστεί ξανά μόνο τον Απρίλιο του 2022, όταν τα άρθρα που κάλυψαν θέματα παραπληροφόρησης για τον πόλεμο στην Ουκρανία έφτασαν το 43% των συνολικών άρθρων για εκείνο το μήνα.

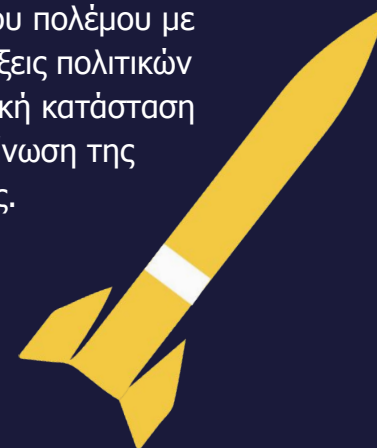
ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΙΣΡΑΗΛ/ΧΑΜΑΣ

Ένα τεράστιο κύμα παραπληροφόρησης που σχετίζεται με την σύγκρουση μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς οδήγησε στην αναπαραγωγή πολυάριθμων σχετικών ισχυρισμών όπως σημειώνει και μια προκαταρκτική ανάλυση του EDMO για το φαινόμενο. Ένα από τα βασικά αφηγήματα παραπληροφόρησης πάνω στο θέμα αφορούσε την αιτιολόγηση των επιθέσεων της Χαμάς χρησιμοποιώντας ισχυρισμούς για εγκλήματα πολέμου του Ισραήλ, όπως για παράδειγμα περί βομβαρδισμού εκκλησίας στην Γάζας και χρήσης βλημάτων λευκού φωσφόρου.

Άλλα σχετικά αφηγήματα εστίασαν στην απανθρωποποίηση των τρομοκρατών (χρησιμοποιώντας ψευδείς ισχυρισμούς που διόγκωναν πράξεις στρατιωτών της Χαμάς οι οποίες ήταν από μόνες τους κατακριτές) και διογκώνοντας τις ειδήσεις για υποστήριξη της Χαμάς και για τις στρατιωτικές της επιτυχίες. Πολυάριθμες ψευδείς ιστορίες είχαν ως στόχο να επιτεθούν σε όσους έκαναν κάλεσμα στο Ισραήλ για σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, κατηγορώντας τους για αντισημιτισμό. Αντίστοιχες επιθέσεις μέσω ψευδών ισχυρισμών σημειώθηκαν και εναντίον όσων παρείχαν υποστήριξη και ανθρωπιστική βοήθεια στους Παλαιστίνιους πολίτες, κατηγορώντας τους για υποστήριξη τρομοκρατών.

Αργότερα μέσα στον Οκτώβριο εμφανίστηκαν διαφορετικά αφηγήματα παραπληροφόρησης ανά την Ευρώπη στα οποία αναφέρονταν ότι η σύγκρουση μεταξύ Χαμάς και Ισραήλ, καθώς και οι τραυματισμοί και θάνατοι στην Λωρίδα της Γάζας ήταν στημένοι (δηλαδή ότι χρησιμοποιήθηκαν ηθοποιοί - θεωρίες συνωμοσίας που χρησιμοποιούσαν το hashtag #Pallywood, μια κακόβουλη μίξη των λέξεων Hollywood και Palestine). Στον αντίποδα βρίσκονταν ισχυρισμοί περί κλιμάκωσης του πολέμου με υποτιθέμενες εμπλοκές και κήρυξη πολέμου από άλλες γειτονικές χώρες, με κατασκευασμένες δηλώσεις και πράξεις πολιτικών προσώπων καθώς και μεγάλες (και μερικές φορές βίαιες) διαδηλώσεις υπέρ των Παλαιστινίων. Αντίστοιχα η γενική κατάσταση στην Μέση Ανατολή έχει γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από κόμβους παραπληροφόρησης με στόχο την επιδείνωση της αίσθησης φόβου σε κάποιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή για να εντείνουν το μίσος απέναντι σε μετανάστες.

Η βασική τεχνική παραπληροφόρησης που εντοπίστηκε ήταν η χρήση παλιών εικόνων και βίντεο, στα οποία προστέθηκαν παραπλανητικά μηνύματα και υπότιτλοι για να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι σχετίζονταν με τα τωρινά γεγονότα. Επίσης, ενώ εντοπίστηκαν ορισμένες περιπτώσεις χρήσης εικόνων που δημιουργήθηκαν με χρήση λογισμικού τεχνητής νοημοσύνης (AI-generated), μέχρι στιγμής ο αριθμός αυτών των περιπτώσεων είναι μικρός και αυτή η τεχνική δεν θεωρείται, ακόμα, ιδιαίτερα αξιοσημείωτη.

ΑΛΛΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

Παρότι τα σχετικά ποσοστά της συνολικής παραπληροφόρησης που εντοπίστηκε ήταν χαμηλά, η παραπληροφόρηση κατά μεταναστών ήταν ιδιαίτερα διάχυτη σε ορισμένες χώρες όπως η Γερμανία και η Ισπανία. Διάφοροι ψευδείς ισχυρισμοί, μερικοί εκ των οποίων έγιναν και από πολιτικούς, ανέφεραν πως μετανάστες προσπάθησαν να προκαλέσουν διατάραξη της τάξης και πως επιτέθηκαν σε αστυνομικούς. Επιπρόσθετα πολλοί ισχυρισμοί παρουσιάζουν μετανάστες ως ομάδες που προσπαθούν να επιβάλλουν τις θρησκευτικές πεποιθήσεις και τον τρόπο ζωής τους σε άλλους. Σε συμφωνία με τα ευρήματα διαφορετικής αναφοράς του EDMO, οι μετανάστες παρουσιάζονται επίσης ως υπερβολικό έξοδο για τις χώρες που τους φιλοξενούν.

Στην Σλοβακία και την Πολωνία, στις οποίες διεξήχθησαν βουλευτικές εκλογές στις 30 Σεπτεμβρίου και 15 Οκτωβρίου αντίστοιχα, η πλειονότητα των θεμάτων παραπληροφόρησης αφορούσε την ίδια την εκλογική διαδικασία. Στην Σλοβακία, μετά τις εκλογές, κυκλοφόρησε ο ψευδής ισχυρισμός ότι ορισμένα από τα εκλεγμένα κόμματα δεν έλαβαν τις απαιτούμενες ψήφους για να εισέλθουν στην βουλή. Στην Πολωνία, ορισμένα ψευδή δημοσιεύματα έκαναν λόγο για περίεργη δραστηριότητα του στρατού την ημέρα των εκλογών. Επίσης κυκλοφόρησε ο ψευδής ισχυρισμός ότι κάποιοι ψηφοφόροι εξαναγκάστηκαν να ψηφίσουν συγκεκριμένα κόμματα και ότι μεγάλος αριθμός μεταναστών από την Ουκρανία θα λάβουν σύντομα δικαίωμα ψήφου. Οι εκλογικές καμπάνιες επηρεάστηκαν από υλικό παραπληροφόρησης που δημιουργήθηκε μέσω λογισμικού τεχνητής νοημοσύνης, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη σχετική αναφορά για την Σλοβακία, ωστόσο, όπως τονίστηκε ήδη και για τον πόλεμο Χαμάς/Ισραήλ, ο αριθμός αυτών των περιπτώσεων ήταν σχετικά μικρός.

Πέραν των συνηθισμένων θεωριών συνωμοσίας και των περιπτώσεων άρνησης του φαινομένου, τα θέματα παραπληροφόρησης αναφορικά με την κλιματική αλλαγή εστίασαν επίσης στην προσπάθεια διάβρωσης της αξιοπιστίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Στις Σκανδιναβικές χώρες συγκεκριμένα, κυκλοφόρησαν ψευδείς ισχυρισμοί σύμφωνα με τους οποίους αιολικά πάρκα απελευθερώνουν μικροπλαστικά τα οποία δηλητηριάζουν κτηνοτροφικές μονάδες.

ΟΙ 4 ΨΕΥΔΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΙΟ ΕΥΡΕΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ, ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΗΤΑΝ:

- Παλιές εικόνες και βίντεο με ψευδή μηνύματα και υποτίτλους που παρουσιάζονται ως τωρινές περιπτώσεις άσκησης βίας από το Ισραήλ κατά των πολιτών στην Γάζα (για παράδειγμα θύματα από την Συρία που παρουσιάζονται ως Παλαιστίνιοι κοκ)
- Ψευδείς ισχυρισμοί ότι ηθοποιοί παρουσιάζονται ως θύματα της βίας του Ισραήλ στην Γάζα ("Pallywood")
- ▲ Βίντεο υποτίθεται πως δείχνει παιδιά που απήγαγε η Χαμάς κατά την επίθεση στις 7 Οκτωβρίου μέσα σε κλουβιά.
- ◆ Εικόνες που έχουν υποστεί ψηφιακή επεξεργασία ή συνοδεύονται με ψευδή μηνύματα για διόγκωση της υποστήριξης στην Παλαιστίνη από διάφορες χώρες (π.χ. παλαιστινιακές σημαίες σε μνημεία/σημείες σε γήπεδα/τεράστιες διαδηλώσεις κοκ)
- ★ Ισχυρισμός ότι το BBC ανέφερε πως η Ουκρανία έστειλε όπλα στην Χαμάς

ΟΙ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η ΕΕ επιβάλλει κυρώσεις σε κράτη μέλη τα οποία δεν δέχονται μετανάστες

Γαλλικά μέσα ενημέρωσης αναφέρουν ότι Ουκρανοί πρόσφυγες είναι υπεύθυνοι για την επιδημία κοριών στη Γαλλία

Αρκετοί άνθρωποι έχουν εισαχθεί στο νοσοκομείο μετά την επαφή τους με δηλητηριασμένα CD που περιείχαν αντίγραφα του Κορανίου και τα οποία στάλθηκαν μέσω ταχυδρομείου

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Οι πληροφορίες που περιέχονται σε αυτή την αναφορά συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίου το οποίο στάλθηκε στους οργανισμούς ελέγχου γεγονότων οι οποίοι είναι μέλη του δικτύου ελέγχου γεγονότων του EDMO (<https://edmo.eu/fact-checking-community/>). Περίοδος αναφοράς: 1-31 Οκτωβρίου 2023. Αριθμός απαντήσεων: 35.
Βασικοί ελεγκτές της αναφοράς: Tommaso Canetta και Enzo Panizio, Pagella Politica/Facta.
Για περισσότερες πληροφορίες: t.canetta@pagellapolitica.it.

Το EDMO έχει λάβει χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπό τον αριθμό συμβολαίου: LC-01464044